

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 15. ledna 2019 ve věcech č. 69714/16 a 71685/16 – *Mătăsaru proti Moldavsku*

Výbor druhé sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že uložení bytí podmíněného trestu odnětí svobody za výtržnictví, kterého se stěžovatel údajně dopustil, když obscénním způsobem protestoval před budovou nejvyššího státního zastupitelství, nebylo s ohledem na povahu a závažnost takové sankce v demokratické společnosti nezbytné, a proto došlo k porušení práva stěžovatele na svobodu projevu dle článku 10 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

V lednu 2013 stěžovatel, jako už mnohokrát dříve, osamoceně demonstroval před budovou nejvyššího státního zastupitelství. Smyslem protestu bylo upozornit veřejnost na problém korupce a politický vliv na činnost státního zastupitelství. Stěžovatel umístil na schody budovy dvě dřevěné sochy. První z nich měla podobu mužského pohlavního orgánu, na jehož vrcholu byla připevněna fotografie vysoce postaveného politika. Druhá socha vyobrazovala ženský pohlavní orgán, na kterém byly umístěny fotografie několika státních zástupců. Po uplynutí asi jedné hodiny byly sochy policisty odstraněny a stěžovatel byl převezen na policejní stanici. Následně byl obviněn ze spáchání trestného činu výtržnictví. Trestní řízení bylo vedeno oddělením státního zastupitelství, jehož vedoucí byl vyobrazen na jedné ze soch. Stěžovatel byl uznán vinným, za což mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání dvou let podmíněčně odložený na zkušební dobu tří let. Soud prvního stupně zhodnotil stěžovatelovo jednání jako nemorální, jelikož obscénní sochy vystavil na veřejně přístupném místě, kde je mohl kdokoli spatřit, a to včetně dětí. Přirovnání veřejných činitelů k pohlavním orgánům měl dále soud za hranici kritiky, jež je v demokratické společnosti přípustná, a proto se na tuto formu projevu nevztahuje ochrana dle článku 10 Úmluvy. S opravnými prostředky stěžovatel neuspěl.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že popsány okolnostmi došlo k porušení jeho práva na svobodu projevu zaručeného v článku 10 Úmluvy a práva pokojně se shromažďovat ve smyslu článku 11 Úmluvy. Dle Soudu bylo namísto stížnost posoudit pod úhlem článku 10 Úmluvy.

Soud nejprve zdůraznil, že svoboda projevu zaručená v článku 10 Úmluvy představuje jeden ze základů demokratické společnosti. Za splnění podmínek druhého odstavce se dané ustanovení nevztahuje jen na „informace“ a „myšlenky“, které jsou přijímány příznivě nebo považovány za neurážlivé, nýbrž i na projevy, jež urážejí, šokují či jsou jinak znepokojivé, neboť takové jsou požadavky pluralismu, tolerance a otevřenosti, bez nichž by nebylo demokratické společnosti. Soud dále připomněl, že názory mohou být vyjádřeny také skrze jednání (*Mural Vural proti Turecku*, č. 9540/07, rozsudek ze dne 21. října 2014, § 54–56, kde považoval za formu politického projevu polití sochy Atatürka barvou, či *Maria Alekhina a ostatní proti Rusku*, č. 38004/12, rozsudek ze dne 17.

července 2018, v němž za politický a umělecký projev uznal pobuřující vystoupení punkové kapely Pussy Riot v moskevském chrámu Krista spasitele s písní „Bohorodičko, vyžeň Putina“).

Účastníci řízení uznali, že odsouzením stěžovatele došlo k zásahu do jeho práva na poli článku 10 Úmluvy. Takový zásah bude v rozporu s Úmluvou, ledaže by k němu došlo na základě zákona, sledoval jeden z legitimních cílů vyjádřených ve druhém odstavci a byl k dosažení tohoto cíle v demokratické společnosti nezbytný.

Soud se nejdříve zabíral otázkou, zda byl zásah stanoven zákonem. Stěžovatel připustil, že zákonným podkladem byl § 287 trestního zákoníku popisující skutkovou podstatu trestného činu výtržnictví. Sám se nicméně domníval, že jeho případ měl být zkoumán z pohledu obdobné skutkové podstaty přestupku, neboť jeho jednání nedosahovalo potřebné míry společenské nebezpečnosti, aby mohlo být kvalifikováno jako trestný čin.

Dle Soudu se vnitrostátní soudy skutečně dostatečně nevypořádaly s tím, proč bylo namíste upřednostnit trestní represi před mírnějším správním trestáním. Na každý pád nepovažoval ve světle dalších podstatných závěrů za potřebné se otázkou zákonnosti zásahu podrobněji zabývat.

O tom, že zásah sledoval legitimní cíl v podobě ochrany pověsti jiných, naopak Soud neměl žádné pochybnosti. Přistoupil proto ke klíčovému posouzení nezbytnosti zásahu. Ta vyžaduje, aby zásah odpovídal „naléhavé společenské potřebě“, aby byl přiměřený sledovanému legitimnímu cíli a aby důvody předložené státními orgány byly dostatečné a relevantní. V této souvislosti státní orgány disponují určitým prostorem pro uvážení, který však není neomezený a jehož využití podléhá dohledu ze strany Soudu.

Soud se neztotožnil se závěrem vnitrostátních soudů, podle nichž se na stěžovatelovo jednání nevztahovala ochrana článku 10 Úmluvy. Vnitrostátním soudům dále vytkl, že stěžovateli uložily přísný trest, aniž by vážily protichůdné zájmy, které proti sobě v dané věci stály s cílem nastolit spravedlivou rovnováhu mezi nimi. Okolnosti věci pak podle Soudu v žádném případě nemohly ospravedlnit uložení trestu odnětí svobody. Takové rozhodnutí nejenže mělo negativní dopady na stěžovatele, ale mohlo jím také dojít k odrazení dalších osob od výkonu svobody projevu v budoucnu. Skutečnost, že výkon trestu byl podmíněčně odložen, podle Soudu na uvedených závěrech nic nemění (*Cumpănă a Mazăre proti Rumunsku*, č. 33348/96, rozsudek velkého senátu ze dne 17. prosince 2004, § 116).

Závěrem Soud shrnul, že zásah do stěžovatelova práva na svobodu projevu sice mohl být v zájmu vyvážení určitých protichůdných zájmů ospravedlnitelný, uložená trestní sankce však byla svou povahou i závažností vůči sledovaným cílům zjevně nepřiměřená. Omezení stěžovatelova práva na svobodu projevu tudíž nebylo v demokratické společnosti nezbytné a k porušení článku 10 Úmluvy došlo.